

Presentació

El dossier que ocupa monogràficament aquest número de DOCUMENTS D'ANÀLISI GEOGRÀFICA recull les ponències i discussions del seminari «Geografies dissidents. Reflexions sobre la pràctica actual de la geografia», celebrat a la Universitat de Girona (UdG) els dies 30 de novembre i 1 de desembre de 2001. Aquest seminari va ser organitzat per la Càtedra de Geografia i Pensament Territorial de la UdG i per la Societat Catalana de Geografia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

La geografia, com moltes altres disciplines acadèmiques i universitàries, s'ha institucionalitzat en complicitat amb l'Estat. Tanmateix, en diferents moments històrics han emergit diferents subjectes i discursos que han estat capaços de generar coneixements alternatius als produïts pel saber institucionalitzat. Precisament, en organitzar el seminari es pretenia posar sobre la taula aquests tipus de discursos i es tractava d'oferir un balanç sobre les aportacions de les tradicions que van qüestionar i, alhora, van desestabilitzar els coneixements geogràfics instituïts, i també d'aquelles altres que van desenvolupar una actitud compromesa amb les lluites socials, dins i fora de l'acadèmia. Tot partint de l'anàlisi de les relacions entre poder, política i coneixement geogràfic, el seminari pretenia identificar formes de pensament geogràfic alternatives a les instituïdes en la nostra societat actual, per mostrar la seva validesa a l'hora d'entendre, experimentar i lluitar per un món millor. El seminari es presentava, doncs, com una oportunitat excel·lent per intentar respondre, entre d'altres, aquests interrogants:

- Poden considerar-se dissidents geografies com ara l'anarquista, la marxista, la de gènere o les noves geografies culturals i poscoloniales? O és que algunes responen, de fet, als requeriments del capitalisme actual?
- Ha servit la globalització per incrementar encara més l'hegemonia de certes escoles, com ara la britànica o la nord-americana? Fins a quin punt aquestes escoles dominants han permès la difusió de les veus perifèriques en l'escenari geogràfic internacional? En quins contextos socials s'estan generant aquests coneixements geogràfics alternatius?
- Quins tipus de temàtiques, interpretacions o conceptualitzacions són més proclius a la producció de coneixements alternatius? Quin paper hi té el posmodernisme? Ha deixat d'exercir el marxisme una influència rellevant en la dissidència?

- La innovació instrumental, ha desplaçat la producció teòrica i crítica a les universitats? Com encarar, des d'aquesta perspectiva, els sistemes d'informació geogràfica i, en general, les noves tecnologies de la informació?
- Fins a quin punt, a Espanya, l'habitualment denominada «geografia aplicada» ha ajudat a abandonar aquest tipus de reflexió? És inevitable aquest abandonament, si és que s'ha produït? És incompatible la dissidència crítica amb una geografia que ha de donar respostes concretes als agents públics i privats que les han sol·licitades... i finançades?

Aquestes preguntes i d'altres tingueren la seva resposta o, més ben dit, les seves respostes, perquè el seminari va ser, sobretot, això: obert, plural i amb una gran diversitat de veus i de punts de vista, que s'expressaren amb total llibertat, sense prejudicis i de forma desacomplexada. Els col·loquis posteriors a cada ponència varen ser vius, dinàmics, intensos i, en aquest sentit, l'èxit del seminari es deu tant a la qualitat dels conferencians com a la participació dels més de vuitanta inscrits, procedents majoritàriament de Catalunya i d'Espanya, però també de França, Itàlia, Grècia, Regne Unit i Amèrica Llatina. Algú va parlar, per reflectir l'ambient creat i l'empatia generalitzada, de l'«esperit de Girona». Hi devien influir les màgiques pedres de l'excepcional Barri Vell de la ciutat o potser, simplement, la necessitat de molts geògrafs i geògrafes del país de parlar d'aquests temes, de fer-se aquestes preguntes.

Els textos que s'exposaren de paraula al seminari han estat convenientment editats per part dels seus autors, i s'han inclòs a la secció d'«Articles», i a la d'«Estats de la Qüestió i Documentació». A la primera secció s'inclouen sis textos. El primer, de Perla Zusman, ens introdueix al terme de *geografies dissidents*, tot i plantejant la relació entre poder-societat i coneixement geogràfic. Es fa un èmfasi especial, per una part, en la relació entre acadèmia i activisme —mediada per la figura de l'intel·lectual— i, per l'altra, en la relació entre realitat i societat, mediada pels discursos disciplinaris emergents. Claudio Minca, en el segon article, planteja la modernitat i la posmodernitat com dues interpretacions de la realitat no necessàriament associades a dos períodes històrics, i explora les seves implicacions en el desenvolupament de la nostra disciplina. A l'article següent, Xosé Santos destaca la construcció de dissidències en relació amb la producció i ús d'espais d'exclusió en els àmbits urbans per part de dos grups significatius: els *okupes* i els gais, tot i discutint els límits (molt tènues) que s'estableixen entre els significats d'inclusió, exclusió i dissidència. En el quart article, Maria Dolors Garcia Ramon planteja les possibilitats desestabilitzadores de l'anàlisi poscolonial en geografia mitjançant l'estudi de dues viatgeres europees al món àrab: Isabelle Eberhardt (1877-1904) i Gertrude Bell (1868-1926). Josefina Gómez Mendoza, en l'article següent, es qüestiona si el concepte de geografia dissident —tal com s'entén a la geografia anglosaxona— té sentit en el context de la geografia espanyola, que ha viscut una evolució peculiar i molt condicionada per la dictadura franquista; a continuació fa un repàs del que es podria considerar com a «geografia dissident» en el context espanyol en alguns moments de la seva història. En l'últim article d'aquesta

secció, José Antonio Segrelles Serrano critica la idea que considera la geografia aplicada i professional com el camí idoni per aconseguir el reconeixement social de la disciplina, i creu que aquests enfocaments utilitaristes porten a un oblit de la formació teòrica i dels plantejaments veritablement crítics.

A la secció d'«Estats de la Qüestió i Documentació» s'inclou el text de Janet Townsend que tracta del paper que la geografia feminista ha tingut en el desenvolupament de l'enfocament crític en geografia; però l'autora és molt crítica en relació amb un cert excés d'abstracció i de teoria que observa en una bona part de la geografia acadèmica feminista, alhora que censura molt durament l'acusat anglocentrisme de la geografia actual, inclosa la feminista. A continuació s'ha transcrit la taula rodona final del seminari «Disidencias, disidentes» i, per tant, s'hi han inclòs les opinions dels participants, Abel Albet (Universitat Autònoma de Barcelona), Josepa Bru (Universitat de Girona), Joan Nogué (Universitat de Girona), Claudio Minca (Universit  di Venezia), Teresa Vicente Mosquete (Universidad de Salamanca), i la del moderador de la taula, Enric Mendiz bal (Universitat Autònoma de Barcelona). Un text de Perla Zusman incl s en aquesta secc  fa un rep s a la trajectòria vital i acadèmica de Milton Santos, un geògraf diverses vegades dissident, recentment traspassat. A la secc  de «Notícies» es publica una interessant reflexió d'un grup de joves llicenciats i estudiants sobre els temes tractats en el seminari, aix  com una referència a un curs marcat per la dissidència del gènere a la ciutat. Finalment, a la secc  de «Resenyes», se n'hi inclouen tres de llibres recents, el contigut dels quals està molt estretament relacionat amb la tem tica discutida al seminari.

Maria Dolors Garcia Ramon
Presidenta de la Societat Catalana de Geografia

Joan Nogué Font
C tedra de Geografia i Pensament Territorial
(Universitat de Girona)